

NU, DÅ OCH DÄR

Vad betyder det att skriva autoetnografi i tider då etablerade begrepp som demokrati och jämställdhet ifrågasätts? Hur skriver man autoetnografi som trans, icke-binär, funktionsvarierad eller icke-vit person i Sverige, när en sådan synlighet är något vi som minoritetsforskare inte kan riskera – eftersom det utsätter oss för fara och minimerar det lilla skydd vi kanske trodde oss ha vunnit?

Att vara öppen med minoritetserfarenheter inom en eurocentrisk och patriarkal institution som universitetet har alltid varit riskfyllt. Det har ifrågasatts av många, bestridits som ogiltigt, avfärdats som ”politik” – allt med effekten att det inklusionsutrymme vi lyckats etablera mot denna institutions logik undermineras. Positionering – autoetnografi – transparens – mod – det är så det ser ut när vi gör det Donna Haraway kallat situerade kunskaper (*situated knowledges*), och därigenom strävar efter ett forskningsperspektiv som kräver en positionering för att kunna vara objektivt – för att möjliggöra akademisk transparens.

Men hur transparenta vill vi egentligen vara med våra identiteter eller våra personliga erfarenheter inom universitetet? Det som känns tryggt nu – kommer det också kännas tryggt i framtiden? Och vad betyder egentligen trygghet i forskning?

När jag flyttade till Sverige för 15 år sen blev jag förvånad över hur djupt värderingar om transparens är inbäddade i det svenska samhället, och hur mycket tillit som sätts till staten och dess omsorgsfulla hantering av personlig information. Det var slående hur stark känslan av trygghet och förtroende för statliga institutioner var bland majoritetsbefolkningen i detta land. För oss tyskar är staten en institution vi oftast möter med skepsis – regler finns där för att ifrågasättas, ibland för att brytas. Eller åtminstone kräver regler alltid en etisk dubbelkontroll mot sunt förnuft: vad är rättvisa, vem lider under denna regel? Inte alla lagar är goda lagar. Tysklands välkända brutala historia höll sig väl inom lagens ramar. Även i samtiden begår många nationalstater brott fullt ut inom sina rättssystem.

Corresponding author email: wibke.straube@kau.se

Copyright: © 2025 The author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: *Tidskrift för genusvetenskap*, 45(2-3): 212–214

<http://dx.doi.org/10.55870/tgv.v45i2-3.61817>

Detta lärde jag mig redan i skolan, i ämnet politik. Vissa lagar är till för att brytas, om deras tillämpning underminerar ett etiskt bemötande av andra människor. I sådana fall, sade min lärare, är lagbrottet det rätta sättet att gå vidare. Det folkmord Tyskland genomförde före 1945 var lagligt. Hur är det när vi tänker på världen och de krig som förs idag? Vad gäller de vapen som exporteras för att stödja Israel – inte för att bekämpa antisemitism, vilket ofta används som en fasad, utan för att stödja israeliska statens imperialistiska projekt. Det är lagligt, men det är inte rätt.

En stat och dess lagar. Vi befinner oss nu in i en tid där vi kanske också i Sverige börjar ana ett nödvändigt mått av tysk statsskepsis sakta träda fram. Vi börjar utveckla mer än en kunskap – en känslomässig, kroppslig förståelse – av att regeringar kan förändras, att bakslag sker.

Transparensen i våra liv i Sverige var en gång en vacker utopi. Nu är den mer av en portal för övervakning. Och med detta undrar jag, som säkert många av er: vad händer om nästa regeringsval går fel? Är det då också slutet för vår demokrati med dess jämställdhetsarbete, klimatarbete, HBTQI+- och antirasistiska initiativ – en era i Sverige där rasifierade, funktionsvarierade, sexuella och könsminoriteter åtminstone känt sig någorlunda trygga?

Autoetnografi är omöjlig i en antidemokratisk miljö – den kräver samhällelig tillit för att denna form av transparens i skrivandet ska mötas med trygghet och inte med repression. Jag kommer dock att fortsätta skriva autoetnografi. Jag kommer dessutom att fortsätta använda den i min pedagogik som en metod för att hjälpa mina studenter att reflektera över samhället och sin egen roll i relation till sina intressen, sina uppsatser och sin forskning.

Hoppet är det som gör mig till den jag är – en lärare, en forskare, en feminist – hoppet om att skapa förändring i samhället, till det bättre. Det låter så utopiskt, och det är det – men det är också just ett hopp. Jag vill avsluta denna text med ett kort citat av en av mina inspirationskällor för att tänka kring förändring, för att tänka nya och annorlunda sätt att skapa världen, José E. Muñoz (2009):

Vi måste sträva, inför det som här och nu försöker totalisera verkligheten, att tänka och känna ett då och där ... vi måste drömma och förverkliga ... andra sätt att vara i världen, och i slutändan nya världar. (min översättning)

Jag vill avsluta med att uttrycka min tacksamhet till redaktörerna för *TGV*, Irina Schmitt och Maja Sager, som bjöd in gästredaktörerna för detta specialnummer med tema "Trans autoetnografi", Toby Odland och Luca Tainio, att bli en del av denna anmärkningsvärda tidskrift, samt till de fantastiska författarna i detta nummer. Detta skrivande är modigt – och blir modigare för varje minut.

Jag vill tillägga att denna text är personlig och inte representativ för mina kollegor i SGF:s styrelse, även om de kanske delar denna syn. Men som styrelse är vi alla överens om att detta är ett mycket viktigt nummer, ett vittnesmål om den livskraftiga genusforskningsgemenskap vi har i Sverige –oavsett vilka svåra eller, förhoppningsvis, bättre tider som väntar.

Tack.

Med varma hälsningar,

Wibke Straube, Ordförande, Sveriges Genusforskarförbund (SGf)
Karlstad, 14 november 2025

Referenser

Muñoz, José E. (2009) *Cruising Utopia. The Then and There of Queer Futurity*. New York: New York University Press.